אין בין המודר פרק רביעי נדרים מא.

רש"י ר"ן

ושטיח. עור לאכול עליו: **כלא מלא וכלא רכב.** דמלפת הכו: **רכב.** שומן: **דלא כיס כולא כיס.** מי שיש בו דעת כמי שיש בו הכל שאינו נאסר כלום: **דא קני מה אסר.** מי שקנה דעת אינו אסר כלום: **חוזר לימי עלומיו.** דנעשה כתינוק שלא טעם טעם חטאו:

שנא' רוטפש. כלומר כשעת רטוב ופש כמו [פרו ורכוי] מתרגמינן] פושו וסגו: **מנוער.** מן החולי ישוב כמו שהיה בימי עלומיו: **כל משכבו הפכת בחליו.** כל סדר הנעת למודו המסודר לו נהפך לו בחליו ומשכבו: **תליסר אפי הלבנה.** שהיה שוה למודו בי"ג פנים: **שיפא אולו ליה.** ששכחם: **קנרא.** כוכב: **אסר עשיה אומי ואת חייא.** דגמר להו דכל המלמד את בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאו שנאמר[ה] ואת הנפש אשר עשו בחרן[ו]: **הכל מוזלין בו.** להמיתו אפי' זכות אפילו יתום: **למשפטיך עמדו היום [ז]כל עבדיך.** דכיון שנשפט כישיבה של מעלה הכל נעשו עבדיו של הקב"ה ליפרע הימנו: **גברא גבוה הוי רכיב גירדנא ווטא.** פרדה קטנה: **פיפורא.** גשר: **ואסטויב.** נתפתה הפרדה ושדייה מינה ושכיב. ואע"פ שהפרדה נמוכה ואיהו היה אריך כל כך דלא נפל אלא מעט מת: **אקרוקפא.** לפרדע. ועקרב אינו יכול לשוט בנהר ונשאו לפרדע עליו להעבירו בנהר לנשוך את האיש:

ושטיח [1]בחוסר כל א"ר אמי אמר רב בלא נר ובלא שלחן רב חסדא אמר בלא אשה רב ששת אמר בלא שמש רב נחמן אמר בלא דעה תנא בלא מלח ובלא רכב אמר אביי [ז]נקטינן אין עני אלא בדעה במערבא אמרי דדא ביה כולא ביה דלא דא ביה מה ביה דא קני מה חסר דא לא קני מה קני אמר ר' אלכסנדרי א"ר חייא בר אבא אין החולה עומד מחליו עד שמוחלין לו על כל עונותיו שנאמר [2]הסולח לכל עוניכי הרופא לכל תחלואיכי רב המנונא אמר חוזר לימי עלומיו שנאמר [3]רוטפש בשרו מנוער ישוב לימי עלומיו [4]כל משכבו הפכת בחליו אמר רב יוסף לומר דמשכח למודו רב יוסף חלש איעקר ליה למודיה אהדריה אביי קמיה היינו דבכל דוכתא אמרינן [5]אמר רב יוסף לא שמיע לי הדא שמעתא א"ל אביי את אמריתה ניהלן ומהא מתניתא אמריתה ניהלן כי הוה גמיר ר' תלת עשרי אפי הילכתא אגמריה לרבי חייא שבעה מנהון לסוף חלש רבי אהדר ר' חייא קמיה הנהו שבעה אפי דאגמרי' שיתא אזדו הוה ההוא קצרא הוה שמיע ליה לרבי כדהוה גרים להו אזל ר' חייא וגמר יתהון קמי קצרא ואתא ואהדר יתהון קמי רבי כד הוה חזי ליה רבי להההוא קצרא א"ל רבי אתה עשית אותי ואת חייא א"ד הכי קא"ל אתה עשית את חייא וחייא עשה אותי וא"ר אלכסנדרי א"ר חייא בר אבא גדול נם שנעשה לחולה יותר מן הנם שנעשה לחנניה מישאל ועזריה של חנניה מישאל ועזריה אש של הדיוט והכל יכולים לכבותה וזו של חולה של שמים היא ומי יכול לכבותה וא"ר אלכסנדרי א"ר חייא בר אבא ואמרי לה אריב"ל כיון שהגיע קיצו של אדם הכל מושלים בו שנא' [5]והיה כל מוצאי יהרגני רב אמר מן הדין קרא [6]למשפטיך עמדו היום כי הכל עבדיך רבה בר שילא אמרו ליה שכיב גברא גבוה הוה רכיב גירדונא זוטרא מטא תיתורא איסתויט שדייה וקא שכיב קרי על נפשיה למשפטיך עמדו היום שמואל חזייה להההוא [7](קרוקיתא דעקרבא) יתיבא על אקרוקתא ועברה נהרא טרקא גברא ומיית קרי עליה למשפטיך עמדו היום אמר שמואל אין מבקרין את החולה אלא למי שחלצתו חמה לאפוקי מאי לאפוקי הא דתניא ר' יוסי בן פרטא אומר משום ר' אליעזר [8]אין מבקרין לא חולי מעיים ולא חולי העין ולא מחושי הראש בשלמא חולי מעיים משום כיסופא אלא חולי העין ומחושי הראש מ"ט משום דרב יהודה דאמר רב יהודה דיבורא קשיא לעינא [8] ומעלי לאישתא אמר רבא האי אישתא אי לאו דפרוונקא דמלאכא דמותא מעלי

כחזרא

שרטו נוטפין אינו מטהר אלא במקום שהיה מהלך ממחלתו אבל במקום שנתרחב אינו מטהר אלא באשכורן. ואע"ג דאיכא לאימר איפכא דאריבה בהמשך הנהר קאי אבל ריבה בגומת המעיין אפי' בנתרחב כשר מינקט לחומרא עדיף ועוד דמשמע דתוספתא אגומת דמתני' קיימא. מיהו סהדותא דרבי אלעזר בר צדוק אפי' לפי שיטה זו ודאי משמע דאפי' אמקום שנתרחב הנהר קאי דכל שרטו זוחלין כשר דליכא לאימר דאריבה במקום משך הנהר ואשמעינן רבותא שאע"פ שלא ריבה במקום שנמשכו מימיו כשר דאכתי פשיטא וכי ג' טיפי מים יפסלו פרת: **תנן במס' מקואות** (פ"ה מ"ה) הטוטפין שעשאן זוחלין כלומר שהמשיכן קומר אפי' מקל ואפי' קנה ואפי' זב ואפי' זבה כלומר גודר בפניהם כאלו והוו להו כאשכורן ומטהרין ר' יוסי אומר אין מזחילין בדבר המקבל טומאה כלומר אין עושין בו גדר וקי"ל כר' יוסי ותנן נמי (שם מ"ד) שהימים מטהרין בזוחלין ותנן נמי (פרה פ"ח מ"ט ומקואות פ"א מ"ח) המים המוכין פסולין למי חטאת וכשרין לטבילה ומטהרין בזוחלין ואלו הם המים המוכים המלוחין והפושרין: **ושטיח.** עור לאכול עליו: **וכלא רכב.** שמן: **דלא קני דעה מה קנה:** מה יועיל לו כל מה שיקנה: **חוזר לימי עלומיו.** אחר שחלה ונתרפא ממחזק טבעו להיות יותר ברוא ממה שהיה קודם חליו: **שנאמר רוטפש.** מוטריקון רטוב ופש: **לומר דמשכח למודו.** ימי עלומיו קדרים מענין העלמה: **אייקר ליה לימודיה.** הכביד עליו למודו ששכחו: **תלת עשרי אפי.** בי"ג פנים: **קנרא.** כוכב: **למשפטיך עמדו היום כי הכל עבדיך.** כיון שלמשפטיך עמדו שהגיע קנס למות הכל עבדיך לקיים את דבר המשפט: **שכיב הוה גברא גבוה.** אדם שהיה גבוה כלומר אריך: **רכיב גירדונא זוטרא.** רוכב פרדה קטנה: **פיפורא.** גשר: **איסטויב.** אחזתה רוח שטות לאותה פרדה והשליכתו בנהר. איסתויט מלשון קטיית רוח של שגעון וכדאמר בעלמא סיוטא הוא דנקטיה (נ"ק ט:): **אקרוקפא.** לפרדע: **שחלצתו.** שלבשתו חמה כאדם המזדיין שע"י כלי זיין שעליו נקרא חלון: **לאפוקי הא דתניא.** דסבירא ליה לשמואל כי הך בריתא דאין מבקרין להנך דקא מני ודשמואל נמי לאפוקי הני: **משום כיסופא.** דזימנין שצריך לנקביו ומכסיף: **דפרוונקא.** שליח שעל ידו מתים: **כחזירא לדיקלא.** הולין שסביב הדקל ששומרים אותו ומחזרים: **פרייקא.** מרקחת מועיל וקורין לו מרייקא: **חושלא דשעי.** שעורים קלופים: **דרים נפיא.** נתחלת הרקדת הנפה: **בורדם.** מיבה אחת כשתי מיבות בור דם. והוא חולי שמקלא דם מלמטה: **אין מבקרין אותו.** משום דזימנין דצריך לנקביו ומצערי ליה: **ואין מזהירין שמו.** לומר פלוני חולה חולי בורדם דלאו לשון נקיה הוא:

רפואת

מסורת הש"ס

(ה) [פירושו ממלא כפרש"י עירובין ה. ד"ה והאמר], (ו) [עירובין י. מת. סי' עג. פט: מכות ד. נדה לט. סג:], (ז) [ל"ל עקרבא וכ"א כפ"י ומילקוטן], (ד) [כרא"שית יב], (ס) [כרא"שית יב], (ח) [מנחלרן לט:], (ו) [ל"ל חמיתי מ"נ], (ט) [מקואות פ"ה מ"ב], (ע) [מכאן שיך לע"ב], (י) לפניו שם פיושא,

תורה אור השלם

1. וְעָבַדְתָּ אֶת אֹיְבֶיךָ אֲשֶׁר יְשַׁלְּחֻנוּ יְיָ בָּךְ בְּרָעָב וּבְצָמָא וּבְעֵירֹם וּבְחֹסֶר כֹּל וְנָתַן עֹל בַּרְזֶל עַל צַוָּארֶךָ עַד הַשְׁמִידוֹ אֹתָךְ: דברים כח מח
2. הַסֹּלֵחַ לְכָל עֲוֹנֵכִי הָרֹפֵא לְכָל תַּחֲלֻאֵיכִי: תהלים קג ג
3. רִטְפַשׁ בְּשָׂרוֹ מִנֹּעַר יָשׁוּב לִימֵי עֲלוּמָיו: איוב לג כה
4. יְיָ יִסְעָדֶנּוּ עַל עֶרֶשׂ דְּוָי כָּל מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ בְחָלְיוֹ: תהלים מא ד
5. דַּן גַּרְשֵׁת אֲחִי הַיּוֹם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה וּמִפָּנֶיךָ אֶסָּתֵר וְהָיִיתִי נָע וָנָד בָּאָרֶץ וְהָיָה כָּל מֹצְאִי יַהֲרְגֵנִי: בראשית ד יד
6. לְמִשְׁפָּטֶיךָ עָמְדוּ הַיּוֹם כִּי הַכֹּל עֲבָדֶיךָ: תהלים קיט צא

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה למשפטיך עמדו היום כי הכל עבדיך:

הגהות הגר"א

[א] גמ' קשיא לעינא ולאשתא כל"ל (ועי' בפירוש הגלא"ש):

מוסף רש"י

נקטינן. מפורש מאמוראים, מנסב מרבותיו (עירובין ה.), אמר רב יוסף לא שמיע לי הדא שמעתא. רב יוסף תלה וסמך תלמודו והיה אני תלמידו מזכירו (עירובין מא. סז עב. מכות ד. וכעי"ז נדה כס.). שחלצתו חמה. שלבשו, ניטלה מגופו החמה, הוא החלי הקודמו, אלאלו לשון (הושע ה) חלץ מהם (ברכות לד:).

עין משפט נר מצוה

מו א מיי' פי"ד מהל' אבל הלכה ה סמג עשין מד"ש ב טוש"ע יו"ד סי' שלא סעי' ח:

תוספות

ששיח. עור מטטל שאוכלין עליו ושטאין אותו עוברי דרכים עמהם: **דדא ביה.** שיש בו דעה: **דא לא קני.** דעה מה קני: **הסולח לכל עוניכי הרופא לכל תחלואיכי:** חוזר לימי עלומיו. דבריה החולה כשנתרפא יותר מלפני שחלה: **תליסר אפי הלבנה.** י"ג פנים של הלבנה משנה: **אתה עשית את חייא.** כלומר למדת לו: **למשפטיך.** כלומר כשעמדו כריותיך למשפטיך הכל עבדים להביא עליהם מה שגזרת: **גברא רבה.** אדם גדול: **גירדונא זוטרא.** פרד קטן: **אסטויב.** נבעת. כמו ר' קמא טייוטא נקטיה בגא קמא (דף ט.): **אקרוקתא.** לפרדע: שחלצתו חמה. שהחזיק תמיתותו ועדיין הוא חולה:

פירוש הרא"ש

ששיח. עור ליגן עליו: **דדא קני.** דעה: **שכשבח לאודו.** עלומיו קא דרש שנעלם ממנו למודו: **תליסר אפי הלבנה.** כי"ג פנים היה שוה הלבנה: **אתה עשית לחייא.** כל המלמד תורה [סנהדרין לט:] כאילו עשאו דכתיב ואת הנפש אשר עשו בחרן: **ההוא גברא גבוה.** אדם גדול וגבוה: **רכיב גירדונא זוטא.** פרד קטן: **אסטויב.** נבהל כמו [יומא כב:] חזא טייוטא בחלמיה: **אקרוקתא.** לפרדע: שחלצתו חמה: **דיבורא קשיא לעינא.** וכן נמי למיתוא הלאם שנעבא אחד לחם: **פרוונקא.** שליח:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com

מא: אין בין המודר פרק רביעי נדרים

ר"ן — רש"י — מסורת הש"ס

רפואת נפש בחנם. ונפש דקתני פירושו לון כדאשכחן אם יש לת נפשכם (בראשית כג). כלומר שמרפאהו בלון לבו ולא בשכר. ומתוקמא מתני' בשנכסי תולה אסורין על הרופא: **אלא רפואת נפש גופו.** ומתוקמא בשנכסי רופא אסורים על החולה ומשום הכי לא ירפא בהמתו וכשיש עם רופא אחר דאי לא שרי לרפאותה [2]להא תנן[1] מחזיר לו אבידתו ואין לך השבה גדולה מזו אלא ודאי כשיש רופא אחר עסקינן ואפילו הכי מרפאהו רפואת נפש דהיינו גופו לפי אלא מן הכל אדם זוכה להתרפאות והכי איתא בירושלמי[3]: **אכל אומר לו אם פלוני יפה לה אם פלוני רע לה.** דכיון דאיכון לא יהיב ההוא אם עליה שרי דהאהה ממילא אתיא. ומינה דברפואת גופו אפילו לשום הסם בידיו שרי. ומיהו דוקא שיהא משל מודר אבל משל מדיר לא דאפילו היכא דאין לו למודר ממה שיתרפא דמצוה קא עביד אפי' הכי כיון דיהיב ליה מדיליה מיד ליד אסור כי היא דמודר האהה מחבירו[4] דבעי שיעיה על גבי הסלע אבל לא שיתן מידו לידו ממש וכמו שכתבתי למעלה (דף לט:). ומיהו היכא דחולה אסר על עצמו נכסיו של רופא אפשר דאפילו הסם של רופא שרי [5]דמן חיותיה לא אדליה: **מתני' ורוחץ עמו באמבטי גדולה.** שכיון שהיא גדולה אין המים עולין על זה בשביל חבירו אבל לא באמבטי קטנה שמתוך שהיא קטנה כשרוחץ עמו מעלה המים עליו והנהו: **רבי יהודה אומר בימות החמה.** מילתא דתנא קמא מפרש ואזיל. דכי קאמר ויש עמו במטה דוקא בימות החמה שאינו נהנה בחימומו אבל לא בימות הגשמים מפני שהוא מחממו והנהנו דכתיב (קהלת ד) אם ישכבו שנים ויחם להם: **ומיסב עמו על המטה.** אפי' בימות הגשמים דכי האי גוונא ליכא חימום: **ואוכל עמו על השולחן.** ולא גזרינן דילמא אכיל ממנתיה דחבריה: **אבל לא מן המחמוי.** אם נותנים לשניהם קערה בימד שאם האחד אוכל מעט והשני הרבה נמצא מהנהו[6] משל חבירו: **אבל אוכל עמו מן המחמוי החוזר.** שחוזר לבעל הבית שהתמחוי גדול כל כך שאין יכולין לאכול כל מה שבתוכו ומותרה מחזר לבעל הבית וכבי האי גוונא לא מתהני חד מחבריה: **לא יאכל עמו מן האכום של פועלים.** קערה גדולה שנותנין לפני הפועלים שממון שהם עמלים אוכלין הרבה ואוכפין אותן כבהמות ומש"ה נקרא אכום. ואם אחד מהם אוכל מעט נמצא מהנה את חבירו. ולפי שאין הפועלין מחזירין מן האכום שלהם לבעל הבית לא תנא שריותא באכום המחזר: **באומן.** שורת הכרם. ומש"ה לא יעשה עמו שכשהוא חופר לפניו את הקרקע מהנהו דקא מרפי לה לארעא ואפילו רחוק ממנו אסר ר"מ דגזר רחוק משום קרוב כדאיתא בגמרא: **ואפ"ג עושה הוא רחוק ממנו.** דלא גזרי רחוק אטו קרוב: **גמ' מנין לא יראה עמו באמבטי ולא ישן עמו במטה כין קטנה.** מתרוייהו קאי דגזר רבי מאיר באמבטי גדולה אף על גב דלא מהני ליה אטו קטנה דמהני ליה וגזר נמי במטה בין גדולה בין קטנה ואפילו בימות החמה אטו קטנה בימות הגשמים אסור בימות החמה שרי דלא פליג בתרוייהו דגדולה אפילו בימות הגשמים שרי דלא גזרינן אטו קטנה וקטנה נמי נהי דבימות הגשמים אסור בימות החמה שרי דלא גזרינן ימות החמה אטו ימות הגשמים. ומהא משמע דרבי יהודה דאמר במתניתין בימות החמה אבל לא בימות הגשמים פירושי קא מפרש מאי דקתני בריש ישן עמו במטה וכולה מתני' כר' יהודה אחיה דאי לא תימא הכי הא דקתני סתמא וישן עמו במטה מני לא ר"מ ולא ר' יהודה אלא ודאי כדאמרן: **אבל לא מן המחמוי.** שאוכלין בקערה אחת וחוששין שמא ימשוך ידו מלאכול לכבוד חבירו ונמצא מהנהו: **החוזר לבעל הבית.** שיש בו כל כך שמותרו חוזר לבעל הבית: **בקרוב כ"ע לא פליגי דאסור.** דמהני ליה לחבריה דמרפי לארעא קמיה כשחופר סמוך לו ואין הנה צריך לחפור בכח גדול: **כי פליגי ברחוק.** דכיון שהוא רחוק ממנו לא מרפי ליה לארעא: מתני'

בחיזרא לדיקלי חד לתלתין יומין וכי תרייקי לגופא רב נחמן בר יצחק אמר לא היא ולא תרייקה [6]אמר רבה בר יונתן אמר רב יחיאל ערסן יפה לחולה לרפואתו מאי ערסן אמר ר' יונתן חושלא דשערי עתיקתא דריש נפיא אמר אביי בעיין בישולא כעין בישרא דתורא רב יוסף אמר סמידי דשערי עתיקתא דריש נפיא אמר אביי בעיין בישולא כבשרא דתורא א"ר יוחנן בורדם אין מבקרים ואין מזכירין שמו מ"ט א"ר אלעזר מפני שהוא כמעיין הנובע וא"ר אלעזר למה נקרא שמו בורדם שהוא כמעיין הנובע: ומרפאהו רפואת הנפש כו': היכי קתני אילימא [7]דרפואת נפש בחנם רפואת ממון בשכר ליתני הכי מרפאהו בחנם אבל לא בשכר [8]אלא רפואת נפש גופו רפואת ממון בהמתו א"ר זוטרא בר טוביה אמר רב אבל אומר לו סם פלוני יפה לה סם פלוני רע לה: **מתני'** [9]ורוחץ עמו באמבטי גדולה אבל לא בקטנה וישן עמו במטה ר' יהודה אומר [10]בימות החמה אבל לא בימות הגשמים מפני שהוא מהנהו ומיסב עמו על המטה ואוכל עמו על השולחן אבל לא מן התמחוי אבל אוכל הוא עמו מן התמחוי החוזר: **גמ'** תניא [11]לא ירחץ עמו באמבטי ולא ישן עמו במטה בין גדולה בין קטנה דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר [12]גדולה בימות הגשמים וקטנה בימות החמה מותר רוחץ עמו באמבטי גדולה [13]ומזיע עמו בקטנה אבל מיסב עמו על המטה ואוכל עמו על השולחן אבל לא מן התמחוי אבל אוכל [14]הוא מן התמחוי החוזר א"ר יוסי בר חנינא מן התמחוי החוזר לבעה"ב: **מתני'** [15]לא יאכל עמו מן האבום שלפני הפועלים ולא יעשה עמו באומן דברי רבי מאיר וחכ"א עושה והוא ברחוק ממנו: **גמ'** בקרוב לא פליגי דאסיר (16) כי פליגי ברחוק ר"מ סבר גזרינן רחוק משום קרוב דקא מרפי לה לארעא קמיה [17]ורבנן סברי לא גזרי': מתני'

כי חיזרא לדיקלא. כמו האטד שמקיף הדקל ומגין לפירות שאין יכולים למשמש בו כך מגינה על גופו של אדם: **תרייקי.** תרייק"א בלע"ז: **חושלא דשערי.** שעורים ישנים קלופים: **דריש נפיא.** שמדוכקין בנפה ובכברה כשמרקדין בהן: **בורדם.** בסמ"ך שילשול גדול שיולא כל שעה כמעיין הנובע שאין לו שוליים ויצאו ממנו כל המים. ואית דאמרי בורדם במ"ם כמו בור שטובע דס. ואית דאמרי מכה שקורין בו"ן מלע"ט שיולא נמי הימנו דס: **מפני שהוא כמעיין הנובע.** שקופץ מזה לזה ויש בו סכנה להזכירו: **[היכי קתני].** מתני' ומרפאהו רפואת נפש: **בחנם.** כלומר שאין לו הנאה אלא שמחזיק לו טובה בנפשו: **רפואת נפש [גופו].** שאם חלה המדיר מותר למודר לרפאותו כדאמרינן לעיל (ב) דלא אדרייה מן מיותיה: **רפואת ממון בהמתו.** שאם חלתה בהמתו אסור לרפאותה משום דקמהני ליה: **אבל אומר לו כו'.** דאמירה ולא כלום היא: **מתני' ורוחץ עמו.** המודר עם המדיר: **אבל לא בקטנה.** משום דקא מפסיד מיא מיניה ומפיש נמי הבלא: **אבל לא מן המחמוי.** ביחד מפני שמרבה בעל הבית בשבילו: **אבל אוכל הוא מן המחמוי החוזר.** לבעל הבית כדמפרש בגמרא שדרכן לאכול מעט ומחזירו לבעל הבית שיש להן מאכילין הרבה וכיון דאין דאין אוכל אלא מעט וממחזיר המותר לא מיתהני מייה כלום אפי' אם אוכל חבירו פחות הימנו לא מיתהני דהא אינו אוכל אלא מעט והמותר מחזיר. ע"ל לא יאכל עמו מן התמחי דדרך בני הסעודה לאחר שאכלו כפי שונעון מלגיעין המותר ונשאים עמם לבתיהן דהתם לא יאכל עמו דשמא אחד מהן אוכל פחות מחבירו ולכשיגיעו מותרן לבתיהן חולקין בשוה ונמצא זה משתכר במה שאכל חבירו פחות ממנו אבל אם דרך בני הסעודה לאחר שאכלו מחזירין מותרן לבעל הבית ושוב אין מוסיפין בקערות מותר לאכול עמו: **מתני' לא יאכל עמו מן האכום שלפני הפועלים.** כלי גדול שנותן בו הפועלים יחד ומשום טעם דתמחוי: **ולא יעשה עמו באומן.** אלא יעמוד עמו במעינה אחת מפרש בגמ': **גמ' דקא מרפי לה לארעא קמיה.** ונוח לו לחרוש אחריו: **בקרוב כ"ע לא פליגי דאסור.** לעדור (18) דקא מרפיא כו': מתני'

נקרא אכום. ואם אחד מהם אוכל מעט נמצא מהנה את חבירו. ולפי שאין הפועלין מחזירין מן האכום שלהם לבעל הבית לא תנא שריותא באכום המחזר: **באומן.** שורת הכרם. ומש"ה לא יעשה עמו שכשהוא חופר לפניו את הקרקע מהנהו דקא מרפי לה לארעא ואפילו רחוק ממנו אסר ר"מ דגזר רחוק משום קרוב כדאיתא בגמרא: **ואפ"ג עושה הוא רחוק ממנו.** דלא גזרי רחוק אטו קרוב: **גמ' מנין לא יראה עמו באמבטי ולא ישן עמו במטה כין קטנה.** מתרוייהו קאי דגזר רבי מאיר באמבטי גדולה אף על גב דלא מהני ליה אטו קטנה דמהני ליה וגזר נמי במטה בין גדולה בין קטנה ואפילו בימות החמה אטו קטנה בימות הגשמים אסור בימות החמה שרי דלא פליג בתרוייהו דגדולה אפילו בימות הגשמים שרי דלא גזרינן אטו קטנה וקטנה נמי נהי דבימות הגשמים אסור בימות החמה שרי דלא גזרינן ימות החמה אטו ימות הגשמים. ומהא משמע דרבי יהודה דאמר במתניתין בימות החמה אבל לא בימות הגשמים פירושי קא מפרש מאי דקתני בריש ישן עמו במטה וכולה מתני' כר' יהודה אחיה דאי לא תימא הכי הא דקתני סתמא וישן עמו במטה מני לא ר"מ ולא ר' יהודה אלא ודאי כדאמרן: **אבל לא מן המחמוי.** שאוכלין בקערה אחת וחוששין שמא ימשוך ידו מלאכול לכבוד חבירו ונמצא מהנהו: **החוזר לבעל הבית.** שיש בו כל כך שמותרו חוזר לבעל הבית: **בקרוב כ"ע לא פליגי דאסור.** דמהני ליה לחבריה דמרפי לארעא קמיה כשחופר סמוך לו ואין הנה צריך לחפור בכח גדול: **כי פליגי ברחוק.** דכיון שהוא רחוק ממנו לא מרפי ליה לארעא: מתני'

רפואת נפש בחנם. כמו חיזרא לדיקלא. שחריות שסביב לדקל מגין עליו מדקל בלע"ז טורקל"א: דריש נפיא. שולת של שעורים: וארן מזכירין שמו. לפי שמתביים תחולה כשמוכיר: ביר דם. כור טינא דס מתחתונים: **א"ל"מא רפואת נפש בחנם.** מיירי בנכסי תולה אסורין על הרופא לכן שכר אסור: **אלא רפואת נפש גופו.** ומיירי בנכסי רופא אסורים על החולה ורפואת גופו מותרת בנטילין עליו שכר ומצוה קעביד: **רפואת ממון בהמתו.** דלא מצוה קעביד הא קתמני ליה אף כי אין נטילין עליהן שכר ולא הוה כמו מחזיר אבידתו דמצוה להשיב לו אבידתו אבל אינו מגיע לרפא לו בהמתו: **אבל אומר לו אם פלוני יפה לה.** דהיכון שרי לאמוני ולהנאתו מדיטורו ו"ל רפואת נפש גופו דמיירי בנכסי תולה אסורין על הרופא ושרי לנטש בגיתו דמן חיותו לא אדרייה אבל לא רפואת בהמתו דמתהני מדריסת הרגל ואפי' נגי לוקן בהמתו אדרייה כדאמרי' לעיל אבל אומר לו לא בנית אלא בשוק ולפי' ראשון ניחא טפי דלפי' זה אמאי נקט אומר אפי' לרפואת בהמתו כידוע שלא בגיתו שרי ותו דמלי לפלוגי בין גופו לרפואת נגי: **תניא לא ירחץ** בין בגדולה בין בקטנה. קאי אאמבטי: גדולה. אם בימות הגשמים וכ"ש בימות החמה וקטנה בימות החמה אבל לא בימות הגשמים: **מזיע** בקטנה. שמאחר שאינו אלא מזיע לא מיתהני מייה: מן התמחוי החוזר לבעל הבית. פי' בתמנה: בקרוב כ"ע לא פליגי דאסור. דמרפה ליה לארעא קמיה ויניחא לחפור כח יותר:

עין משפט נר מצוה

מז א מי' ס"ו הלכי נדרים הל' ח ט טוש"ע יו"ד סי' רפ' סעי' ד:
מח ב ג ד ה ו מי' סס הלכה ט טוש"ע סס סעי' ה:
ז [מי' סס הל' ח] טוש"ע סס:

תוספות

כי חיזרא לדקלא. שחריות שסביב לדקל מגין עליו מדקל בלע"ז טורקל"א: דריש נפיא. שולת של שעורים: וארן מזכירין שמו. לפי שמתביים תחולה כשמוכיר: ביר דם. כור טינא דס מתחתונים: **א"ל"מא רפואת נפש בחנם.** מיירי בנכסי תולה אסורין על הרופא לכן שכר אסור: **אלא רפואת נפש גופו.** ומיירי בנכסי רופא אסורים על החולה ורפואת גופו מותרת בנטילין עליו שכר ומצוה קעביד: **רפואת ממון בהמתו.** דלא מצוה קעביד הא קתמני ליה אף כי אין נטילין עליהן שכר ולא הוה כמו מחזיר אבידתו דמצוה להשיב לו אבידתו אבל אינו מגיע לרפא לו בהמתו: **אבל אומר לו אם פלוני יפה לה.** דהיכון שרי לאמוני ולהנאתו מדיטורו ו"ל רפואת נפש גופו דמיירי בנכסי תולה אסורין על הרופא ושרי לנטש בגיתו דמן חיותו לא אדרייה אבל לא רפואת בהמתו דמתהני מדריסת הרגל ואפי' נגי לוקן בהמתו אדרייה כדאמרי' לעיל אבל אומר לו לא בנית אלא בשוק ולפי' ראשון ניחא טפי דלפי' זה אמאי נקט אומר אפי' לרפואת בהמתו כידוע שלא בגיתו שרי ותו דמלי לפלוגי בין גופו לרפואת נגי: **תניא לא ירחץ** בין בגדולה בין בקטנה. קאי אאמבטי: גדולה. אם בימות הגשמים וכ"ש בימות החמה וקטנה בימות החמה אבל לא בימות הגשמים: **מזיע** בקטנה. שמאחר שאינו אלא מזיע לא מיתהני מייה: מן התמחוי החוזר לבעל הבית. פי' בתמנה: בקרוב כ"ע לא פליגי דאסור. דמרפה ליה לארעא קמיה ויניחא לחפור כח יותר:

פירוש הרא"ש

כי חיזרא לדקלא. סיב הגדל סביב הדקל שמגין על הדקל: כתרייקי לגופא. מריקא הוא סם עשוי מתבלים המינין: חושלא דשערי. שעורים קלופים: אין מזכירים שמו. שלא יתביים תחולה: **רפואת נפש בחנם.** שאדם עושה מנפשו ומרצונו בלא קבלת שכר [דמצוה] קא עביד ולא מהני ליה כיון דאין נוטל עליה שכר: **רפואת נפש גופו.** וכשנכסי רופא אסורין על החולה דמצוה קא עביד ואין נוטלין עליה שכר: **רפואת ממון בהמתו.** דלא מצוה קא עביד ונקא מהני ליה אף אם אין נוטלין עליה שכר דאם מחזיר אבידתו שהמורה לא לוקה קרפאות בהמה אל חבירו: מתני' ר"א **באמבטי גדולה אבל לא באמבטי קטנה.** ר"י נא לפרש דברי ת"ק אבל לא בקטנה אם אמבטי של מים המים מתרבין בשבילו ואם אמבטי של יין ויין מרבין לו חום בשבילו: **ומיסב עמו בסעדה.** ולא חיישינן שמא יין אלא **ואוכל עמו על השולחן.** ולא חיישי' שמא יאכל עמו דכיון שהדירו מסתמא שוגלין זה את זה טפי משני אכסנאין על שולחן זה לא כשר חה גגיגה: בין התמחוי החוזר. מפרש בגמרא: **אבום** של **פועלין.** כלי גדול כתנום של בהמה אע"פ **שם** בו מאכל הרבה לא יאכל עמו: **לא יעשה עמו באומן.** כשורת הכרמים לא יחפור עמו מפני שהוא מרפה את הקרקע ומהנהו: גמ' נדולה ביומות הגשמים. מותר שהוא מתרחק ממנו ואין מחממו וקטנה בימות החמה מותר מפני שהוא מצטער מפני החום: ומזיע עמו בקטנה. דבשעה בעלמא אין מוסיפת חום: התמחוי החוזר לבעל הבית. לאחר שאכלו מה שבקערה מחזירין לותה לבעה"ב ומתלא לותה עד שיאכלו כל שנעשה הלכך אפילו אוכל יותר מחבירו אינו נהנה משל חבירו דבלאו הכי נותנין להם כל שנעשה:

מסורת הש"ס

(א) [יומא מז.], (ב) [ע"ז מו.], (ג) [תוספתא פ"כ ע"ס.], (ד) [י"ל עמו.], (ה) [פ"ד נט.], (ו) [לעיל לב.], (ז) [פ"ד ה"ב.], (ח) [לקמן מג.], (ט) [מתהני רש"ס].

הגהות הב"ח

(א) נמ' בקריב לא פליגי דאפיר דקא מרפי לה לארעא קמיה כי פליגי ברחוק ר"מ סבר גזרינן רחוק משום קרוב ורבנן סברי כל"ל: (ב) [ר"ש"י ד"ה בקריב כ"ע וכו' לעדור הס"ד ותיבות דקא מרפיא כו' נמחק ואח"כ נ"ל ד"ה דקא מרפיא:

גליון הש"ס

בתר"ל ד"ה אלא רפואת בו' ודאא תנן וכו'. תמיהני הא סם הוא הנעשה בתשוש מזוה דשמי לינטה אלא משום דנתנו לו את שלו ומונע רק לאחרים ליטלו וכו' מצוה מלי ולא מקרי מהנהו יחה שיין באחרה דבהמתו אינו עכשה אלא דמונע לאחרים עכשה אלא דמונע אחרים ליטלו אבל הכא דבהמתו אולה וכיון דמרפא לותה ומשכיח נכסיו ומדיף ממשמש בהמתו ואסור ע"ש: בתר"ל ד"ה אבל אומר לו ובו'. דמלעיל דף לט ע"א:

לעזי רש"י

תרייקי"א. תריאקה (חרוסה נגד ארס נחשים). בו"ן מלע"ט. דלקת שקדים מוגלתית.

מוסף רש"י

דרפואת נפש בחנם. כלומר מעצמו ומנפשו הוא עושה, כמו (בראשית כג) אם יש את נפשכם (ע"ז כז:). **באמבטי.** כלי שרוחצין בו כל הגוף (חגיגה טו.) לו: כגון כריכה עבויה בקרקע שהמים נכנסים שם ונתפשים (שבת מ"). **אבל לא מן התמחוי.** שמא יתן שם כעל הבית תתיבה יפה לכבוד שמעון ויאכלנה שניהם ונמצא שנהנה לאוכן כשמעון (ראה"ה בשמו). **החוזר לבעה"ב.** שאחר שאכלו האורחין מביאין מותרות שנשאר לבעל הבית והמודר אחר שאכלו המותרות מלפני האורחין, מותר שיאכלו שניהם בקערה אחת מאותן מותרות, דבאותו מותר לא עכדי שום ריבוי (שם).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com